

Vreemde talen in het Vlaamse bedrijfsleven, met een speciale aandacht voor de Limburgse en Vlaams-Brabantse KMO's

W. Clijsters

Limburgs Universitair Centrum, Diepenbeek

Iedereen vindt het evident dat grote bedrijven of ondernemingen gevestigd in grote centra een goede kennis van vreemde talen ten zeerste wensen, ja zelfs eisen. Soms wordt dan opgemerkt dat dergelijke behoeften niet gelden voor het lokale bedrijfsleven of in kleinere ondernemingen die in de provincie gelegen zijn, en zeker dan in het “groene Limburg”.

De geldigheid van deze veronderstelling werd in het verleden al herhaaldelijk onderzocht, o.a. voor de provincie Limburg (1988), de Antwerpse Kempen (1991), Vlaams-Brabant (1992). Een ruim Europees onderzoek deed deze toets over in 1993 (Lingua-plan Limburg, LUC, Diepenbeek). Telkens was het overduidelijk dat zelfs voor KMO's in de provincie vreemde talen een uiterst belangrijke rol spelen. De meeste van deze bedrijven hebben regelmatig contacten met anderstalige partners, ze realiseren tot meer dan 25 % gemiddeld van hun omzet met anderstaligen en ze krijgen groeimogelijkheden door de aanwerving van voldoende anderstalig personeel.

Ondertussen gingen enkele jaren voorbij en leek het interessant de vaststellingen van voorgaande studies opnieuw te toetsen. Dit gebeurde in de verhandelingen van Tine Gielis¹ (LUC, TEW-DMA, 2000) en Vanessa Menten² (LUC, TEW-AF, 2002), waaruit de volgende gegevens geplukt werden. T. Gielis (TG) bezorgde een uitgebreide vragenlijst aan 378 Limburgse KMO's, V. Menten (VM) ondervroeg met dezelfde enquête 300 Vlaams-Brabantse KMO's. Waar het past en kan, voegen we ook nog gegevens toe uit het Terto-onderzoek dat de VDAB in 1997-1998 uitvoerde naar de belangrijkste eisen geformuleerd in personeelsadvertenties³.

In beide eindverhandelingen werd achtereenvolgens gepeild naar:

- o de frequentie en het belang van de anderstalige contacten
- o de plaats van de vreemde talen (vt) in de sollicitatieprocedures
- o het belang van de vreemde talen voor de carrièreopbouw

---

¹ T. Gielis, Vreemde-talenbehoeften in Limburgse KMO's, Diepenbeek, Limburgs Universitair Centrum, Fac. T.E.W., 2000, 173 p. + bijl.

² V. Menten, Vreemde-talenbehoeften in Vlaams-Brabantse KMO's, Diepenbeek, Limburgs Universitair Centrum, Fac. T.E.W., 2002, 138 p. + bijl.

³ Hierin waren dan 3000 personeelsadvertenties betrokken, werden 247 werknemers geïnterviewd en 144 personeelsverantwoordelijken, gebeurden nog 31 bedrijfsobservaties, dit alles in meer 1000 bedrijven.

- o de aard van de vereiste talenkennis (algemeen, vaktechnisch...; welk medium)
- o problemen voortvloeiend uit de (gebrekkige) vt – mogelijkheden dank zij de (goede) vt

TG analyseerde 156 enquêtes (responsrate: 41,5 %) voortkomend uit evenveel Limburgse KMO's, waarvan ongeveer de helft gevestigd is op een industriezone. VM kwam tot 102 bruikbare formulieren (antwoordpercentage: 34 %). De nood aan vreemde talen blijft zeer groot. Bijna alle bedrijven hebben contacten in vreemde talen in Limburg, 70,8 % zelfs minimaal eens per week, in Vlaams-Brabant is dit zelfs 98 %; in Limburg 54,6 % minimaal eens per dag, in Vlaams-Brabant is dit nog meer, nl. 73,5 %.

Slechts 12,7 % van de Vlaams-Brabantse KMO's maakt maar weinig gebruik van vreemde talen. Ditzelfde geldt voor slechts 27,5 % van de respondenten. Driekwart van de bedrijven realiseert een gedeelte van zijn omzet in anderstalige gebieden: 20,8 % van de Limburgers en 34,3 % van de Vlaams-Brabanders halen daar het grootste gedeelte van hun omzet; in Limburg 18,2 % tussen een kwart en de helft, dit is in Vlaams-Brabant zelfs 58,5%! In Limburg handelt meer dan 7 op 10 met Franstalige partners, in Vlaams-Brabant zelfs 86,2 %. Voor Duitstalige partners is dit respectievelijk meer dan 38 % en 31,3 %, voor Engelstalige 30 % in Limburg en 33,3 % in Vlaams-Brabant. Daarnaast doet nog ongeveer 20 % zaken in nog een andere vreemde taal. Deze talrijke anderstalige contacten komen tot stand ofschoon slechts ongeveer een kwart van de ondernemingen “verbonden” zijn met anderstalige moederbedrijven. Het dynamisme van onze KMO's blijkt uit het feit dat ongeveer de helft zelf actief op zoek gaat naar anderstalige partners!

Als men deze cijfers combineert, levert dit voor het Frans in Limburg een coëfficiënt van 7, tegenover 4 voor Duits en 3 voor Engels. In Vlaams-Brabant is het overwicht van het Frans nog veel nadrukkelijker: een coëfficiënt van 8,5 voor het Frans tegenover 3 voor Engels en 3 voor Duits. Men kan dus concluderen dat het Frans minstens zo belangrijk is als de beide andere hoofdtalen samen.

VDAB stelde een klassemment van functiecriteriën op. Daarbij staat talenkennis op de 14de plaats van 18 (26 %) als alle functies samen beschouwd worden. Voor “onthaalbediende/secretariaatsmedewerker” wordt dat de 8ste plaats van 18 of 34,9 %. Als “vaak en soms” samengeteld worden, dan staat uiteraard het Nederlands voorop. Als men aan deze taal de coëfficiënt 100 toekent, komt Frans op de 2de plaats met 87,5, gevolgd door Engels met 75,8 en Duits met 51.

Bij sollicitaties worden zeer vaak vreemde-taleneisen gesteld: tot 75 % van de advertenties. De VDAB vond taalvereisten in 37,4 % van de advertenties. Anderzijds wordt meestal verondersteld dat men zijn vreemde talen beheerst. Dit heeft waarschijnlijk alles te maken met het aantal uren vreemde talen dat de recruteurs zelf gekend hebben in hun schooltijd. Toch wordt nog vrij vaak een expliciete talenproef voorzien: in één geval op vier in Limburg, in 36,3 % van de sollicitaties in Vlaams-Brabant. Veruit het meest gebeurt dit voor het Frans, veel minder voor Engels of Duits. In Vlaams-Brabant wordt ook soms een proef Nederlands voorzien. Meestal betreft het een gesprek in de vreemde taal, veel minder komen een zakelijke brief, een woordenschatproef, het maken van een samenvatting voor.

Driekwart van de respondenten ervaart zijn vreemde-talenkennis expliciet als een troef voor de uitbouw van een carrière. Meer dan 35 % in Limburg en zelfs 78 % in Vlaams-Brabant vond dat het een factor was die meespeelde bij promotie.

Bijna de helft van de Vlaams-Brabantse respondenten leverde al inspanningen om zijn vreemde-talenkennis te verbeteren, meestal door cursussen buiten het bedrijf, zelden door cursussen in het bedrijf of door verblijven in het buitenland. Het betreft in 1/5de van de gevallen zelfs 50 à 100 cursussen. Het betreft quasi altijd inspanningen geleverd op initiatief van de werknemer zelf, waarbij deze tevens opdraaide voor de kosten.

Belangrijkste zakelijke communicatiemedia zijn in volgorde: de telefoon/GSM⁴, de fax, het e-bericht, de zakelijke brief. Het Frans wordt afgetekend het meest gebruikt voor een zakelijke brief of een formulier, voor een fax, voor een telefoon- of GSM-gesprek, in persoonlijke anderstalige contacten. Engels en Duits staan meestal op ongeveer gelijke hoogte. Enkel voor e-post neemt Engels een lichtjes belangrijker plaats in dan Frans.

Het VDAB-onderzoek levert volgende verhoudingen op voor spreken en schrijven in de drie hoofdtalen:

	Spreken	Schrijven
Nederlands	100	91,8
Frans	83,4	53,7
Engels	68,7	41,6
Duits	44,2	19,3

Als hierbij gekeken wordt naar het soort taken dat mondeling uitgevoerd moet worden, dan ontstaat over alle talen heen volgende rangschikking:

1. info verstrekken over producten en/of diensten
2. onthaal verzorgen (rechtstreeks, telefonisch)
3. algemene gesprekken (belangrijker in het Nederlands)
4. info vragen over producten en/of diensten
5. plaatsen en/of opnemen van bestellingen
6. behandelen klachten

Voor de schriftelijke opdrachten geldt volgende prioriteitenorde:

1. handelscorrespondentie
2. opstellen korte berichten
3. schrijven andere brieven
4. opstellen andere geschreven documenten
5. vertalen geschreven documenten

Ongeveer 15 % van de ondernemingen uit beide provincies geven toe dat orders verloren gingen door gebrek aan vreemde-talenkennis (meestal Frans of Duits), bijna 20 % zegt dat om dezelfde reden contacten verbroken werden (ook hier weer meest omwille van gebrekkig Frans of Duits). Daartegenover beweren 60,4 % van de Limburgse bedrijven dat ze vreemde-talenkennis al als troef konden uitspelen in onderhandelingen.

Uit beide eindverhandelingen bleek dat naast een algemene vooral ook de vaktechnische en economisch-commerciële talenkennis belangrijk zijn, meer nog voor administratieve medewerkers dan voor bestuurders en zaakvoerders. Het opleidingsniveau noch

---

⁴ Voor Duits staan de geschreven communicatiemedia licht vóór de mondelinge contacten. Is dit omdat men dan rustiger zijn zinnen kan voorbereiden, lezen en herlezen?

(Advertentie / Encart publicitaire)

het soort gevolgde opleiding heeft invloed op de vereiste vreemde-talenkennis.

Vanwaar het verschil tussen de cijfers uit het Tertio-onderzoek enerzijds en de beide eindverhandelingen anderzijds? Ongetwijfeld moet dit teruggevoerd worden tot de aard van de ondervraagden. Beide studenten, zo bleek uit hun verwerking, hadden vooral bedrijfsleiders van KMO's als respondenten. Deze laatsten zullen in eerste instantie hun eigen loopbaan en functie als referentie genomen hebben. De steekproef van de VDAB is veel verscheidener en betreft alle soorten beroepen.

In Vlaams-Brabant werd ook gepolst naar de visie van de KMO's op het belang van vreemde talen in de toekomst. Bijna alle (90,2 %) zijn van mening dat de rol van het Frans nog zal toenemen, 78,4 % voorspellen dit ook voor het Engels en 60,78 % voor het Duits. Tenslotte vinden nog 37,25 % dat nog andere talen aan belang gaan winnen. De overtuiging van het toenemend belang van vreemde talen wint dus duidelijk nog altijd veld in bedrijfsmiddens.

Stel daar tegenover het feit dat vreemde talen in de schoolprogramma's heel wat ruimte moesten inleveren, vooral dan het Frans. Met daarbij in het achterhoofd de belangrijke plaats van het Duits in het Limburgs bedrijfsleven kan men zich de logica afvragen van sommige beleidsbeslissingen voor het onderwijs. Een dringende oproep tot bezinning op basis van objectieve gegevens is dan ook ten zeerste wenselijk.

Bibliografie

- Alaerts K., Vreemde-talenbehoeften in Vlaams-Brabantse KMO's, Diepenbeek, L.U.C., 1992, 138 p.
- Bertolacci M., Vreemde-talenbehoeften ivan KMO's in Nederlands Limburg, Diepenbeek, L.U.C., 1995, 106 p.
- Clijsters W., Jedwab C. eds, Taal en Werk, Symposiumboek van de studiedag van 21 oktober 2001, Diepenbeek, L.U.C., Brussel, VDAB, 2002, 152 p.
- Clijsters W., Verjans M., e.a., Linguaplan Limburg fase 1: Rapport van de regionale audit Limburg, Diepenbeek, L.U.C., 1993, 96 p.
- Verstraten J., Vreemde-talenbehoeften van recent afgestudeerde EHL-studenten, Diepenbeek, L.U.C., 1994, 95 p.